

A szocialista országok könyvtártudományi és módszertani központjainak 5. tanácskozása

(Berlin, 1970. október 13-17.)

Az ismertetésünkben szereplő előadások teljes szövege (német, ill. orosz nyelven) megtalálható a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban, 4-5194 számon. Emellett részletes referátum olvasható H. RIEDEL előadásáról a Könyvtártudományi és Dokumentációs Szakirodalom 1970. évi 3-4. számában, G. SCHWARZ, H. HADZSIHRISZTOV és L. RIBARSZKA, A. LUPU és W. AUERBACH, J. KOŁODZIEJSKA és J. WOŁOSZ előadásáról a Könyvtártudományi és Dokumentációs Szakirodalom 1971. évi 1. számában, PAPP I., SALLAI I., BERECZKY L., GERŐ Zsoltné és SZILÁGYI T. előadásáról pedig a Gyorstájékoztató a Magyar Könyvtártudományi Szakirodalomról c. kiadványnak az 1970. év utolsó negyedére vonatkozó számában.

A tanácskozást, amelyen Bulgária, Jugoszlávia, Lengyelország, Magyarország, az NDK, Románia és a Szovjetunió megfelelő intézményének képviselői vettek részt, a Zentralinstitut für Bibliothekswesen és a Methodisches Zentrum für wissenschaftliche Bibliotheken rendezte. A megbeszélések három témáról folytak: 1. a könyvtártudományi és módszertani munka rendszere fejlesztésének alapkérdései, tekintettel a könyvtári munka lenini elveire (központi téma). 2. A szocialista országok könyvtártudományi és módszertani központjai közötti együttműködés jelen helyzete és további alakulása (konzultációs téma). 3. A könyvtárügyi tájékoztatás és dokumentáció a szocialista országokban (rész-téma).

A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI MUNKA RENDSZERÉNEK FEJLŐDÉSE

A témára vonatkozó első előadást Gotthard RÜCKL, a Zentralinstitut für Bibliothekswesen igazgatója tartotta, a könyvtártudományi és módszertani munka rendszerének fejlesztéséről az NDK-ban. Előadásának szövegét lapunk e számában tömörítve közöljük.

Gerhard SCHWARZ, a Methodisches Zentrum für wissenschaftliche Bibliotheken igazgatója, intézete helyzetéről és feladatairól beszélt ("A Tudományos Könyvtárak Módszertani Központjának helyzete és funkciója a könyvtári rendszerben"). Részletesen kitért a tudományos könyvtári munka automatizálásával, valamint a központi szakkönyvtárak hálózati módszertani munkájával kapcsolatos feladatokra.

PAPP István ("A KMK helye és szerepe a központi könyvtári szolgáltatások rendszerében") rámutatott, hogy a KMK-nak tevékenysége első szakaszában olyan feladatokat kellett elsősorban ellátnia, mint a közművelődési könyvtári állományok kiépítésének közvetlen támogatása, a könyvtárosi szakismeretek fejlesztése és a hálózatfejlesztési tervek központi kidolgozása, a korszerű közművelődési könyvtár kritériumainak megfogalmazása. A 60-as évek második felében társadalmunkban és könyvtárügyünkben végbemenő változások a KMK feladatkörében is változásokat idéztek elő. Megnőtt a kutatási feladatok szerepe. A könyvtárügy egésze szempontjából tanulmányozza a KMK az egyes könyvtár típusok és hálózatok fejlődési irányait s tesz javaslatokat a fejlődés összehangolására. Döntés-előkészítő vizsgálatokat végez az MM - s esetleg az egyes könyvtár fenntartó és felügyeleti szervek - számára. Egyre szorosabb kapcsolatot tart a könyvtári ellátásban érdekelt szervekkel, szervezetekkel.

Hriszto HADZSIHRISZTOV és Lora RIBARSZKA előadása ("A módszertani irányítás egységes rendszerének problémái Bulgáriában a lenini tanítás fényében") kiemelte, milyen lehetőségeket nyújt az egységes bolgár könyvtári rendszert létrehozó 1970. januári minisztertanácsi határozat a módszertani irányítás egységessé tételére. A központi szakkönyvtárak a szófiai Nemzeti Könyvtárral közös szervezeti egységet alkotnak, s ezen belül a Nemzeti Könyvtár irányítja a módszertani munkát - tehát a központi szakkönyvtáraknak mint hálózati központoknak a módszertani tevékenységét is. A megyei kulturális és művészeti tanácsokban könyvtárügyi szekciót szerveznek, a megyei könyvtár igazgatójának vezetésével; e szekción keresztül a megyei könyvtár a szakkönyvtárakra is kiterjesztheti módszertani irányító tevékenységét.

Athanase LUPU és Willy AUERBACH előadása szerint ("Aktuális tendenciák a könyvtárak irányító tevékenységében a Román Szocialista Köztársaságban") helytelennek bizonyult az a gyakorlat, hogy a Központi Állami Könyvtár, illetve a kerületi könyvtárak módszertani osztályának munkatársai a rájuk bízott körzetben a hálózat szakmai irányítása mellett szervezési feladatokat is ellátnak. Két év óta a könyvtárak általános felügyeletéről már a kerületi kulturális és művészeti bizottság 1-2 könyvtári szakfelügyelője gondoskodik (különös gondot fordítva arra, hogy a helyi államigazgatási szervek teljesítsék könyvtár fenntartási kötelezettségeiket); a szakmai irányítást szakterületenként differenciálva látják el a különböző szintű hálózati központok munkatársai.

Jadwiga KOŁODZIEJSKA és Jan WOŁOSZ referátuma ("A lengyel könyvtártudományi kutatások irányai és a közművelődési könyvtárak szervezésének követelményei") áttekintette a közművelődési könyvtárak továbbfejlesztésének azokat a problémáit (funkciójuk, hálózatuk szervezésének elvei, üzemszervezési kérdések), amelyeket tudományos vizsgálatokkal kell tisztázni.

SALLAI István ("A módszertani tevékenység és a szakfelügyelet") felfogása szerint a módszertani munka és a szakfelügyelet szerves egységet alkot. A régi, centralizált irányítási rendszerben nem jelentett komolyabb hiányt a magyar helyzetnek az a sajátossága, hogy a módszertani felügyeleti szervnek nincs ellenőrzési hatásköre. Most azonban, hogy fokozódott a helyi szervek önállósága, csak normákkal és alkalmazásuk ellenőrzésével lehet biztosítani a könyvtári hálózat egyenletes fejlődését. A járási könyvtárak jelentőségének csökkenése növeli a megyei könyvtár szerepét a szakmai irányításban. Célszerű tehát, ha az MM a megyei könyvtárakon keresztül gyakorolja szakfelügyeleti jogát (a megyei könyvtár igazgatója a megye könyvtári szakfelügyelőjeként irányítja a módszertani tevékenységet is); a közvetlen intézkedés jogát részben a megyei tanács mint felügyeleti szerv, részben pedig az MM gyakorolja. Ennek a rendszernek lényeges eleme a központi könyvtári hitelalap, amellyel vagy az MM (esetleg a KMK), vagy a megyei könyvtárak rendelkezhetnek.

BERECZKY László a Papp István előadásához tartott korreferátumában ("A KMK és a hálózati központok kapcsolatai") leszögezte, hogy a KMK "hálózatközi" tevékenysége szolgáltatás jellegű, a hálózatok együttműködését van hivatva elősegíteni; ez a tevékenység a hálózati központok felé irányul, az ő közvetítésükkel segíti az egyes könyvtárakat, nem sérti tehát a központok hatáskörét.

A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONTOK EGYÜTTMŰKÖDÉSE

A téma vitájának bevezetéséül O. Sz. CSUBARJAN beszámolt az 1968-ban Moszkvában megrendezett 4. tanácskozás ajánlásainak megvalósításáról, áttekintette az együttműködés újabb fejleményeit, majd ismertette a Lenin Könyvtár kiépülőben lévő könyvtártudományi tájékoztató és visszakereső rendszerét.

Vera JIRKOVSKÁ felolvasta S. MATEJOVCOVÁ beszámolóját a Statisztikai és Szabványosítási Szakbizottság kétéves tevékenységéről, majd tájékoztatta a résztvevőket az 1971-ben Prágában rendezendő nemzetközi könyvtárstatisztikai konferenciáról.

GERŐ Zsoltné ("Az együttműködés lehetőségei az olvasáskutatás területén") ismertette a KMK olvasáskutatási osztályának munkáját, majd javaslatokat tett a nemzetközi együttműködésre (pl. egy-egy téma vizsgálata valamennyi országban, a kutatási módszereket ismertető közös kiadvány, egymás tájékoztatása a kutatásokról).

A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI TÁJÉKOZTATÁS ÉS DOKUMENTÁCIÓ

Hans RIEDEL referátumában ("A könyvtárügyi tájékoztatás és dokumentáció a szocialista országokban; helyzetkép és ajánlások") megvizsgálta, mennyiben valósultak meg az 1964. évi értekezleten elfogadott ajánlások. Javasolta többek között, hogy mindegyik módszertani központ tárja fel rendszeres időközben - legalább évenként - saját országának szakirodalmát, utána negyedéven belül referátumok formájában is; ezeket a többi módszertani központ használja fel a maga referáló lapjában; vizsgálják meg közös referáló lap megszervezésének a lehetőségeit; foglalkozzanak a könyvtári munka terminológiájával és szakirodalmának osztályozásával; állítsanak össze egymás számára retrospektív szemléket.

SZILÁGYI Tibor korreferátuma ("Magyarország részvétele a szocialista országok könyvtártudományi dokumentációs tevékenységében") - amellyel a szerző távolléte miatt írásban ismerkedtek meg a résztvevők - ismertette a KMK könyvtártudományi tájékoztató kiadványait, s javasolta, hogy a társintézmények is ismertessék tájékoztatási rendszerüket, rendezzék minél szélesebb alapon az egymás közötti dokumentumcserét, a társintézmények felkérésére vállaljanak irodalomkutatást saját országuk szakirodalmából és szolgáltatásnak egymásnak ténybeli információkat.

A TANÁCSKOZÁS AJÁNLÁSAI

1. A további együttműködés érdekében még inkább középpontba kell állítani a könyvtári munka tartalmi kérdéseit. Az előadások, az előterjesztett anyagok és a résztvevők javaslatai alapján ki kell dolgozni az együttműködés távlati programját. A programjavaslatot a delegációk hazájukban tárgyalják meg és egyeztessék az illetékes állami szervvel. Az így átdolgozott tervezetet az egyes országok 1971 márciusáig küldjék el a Zentralinstitut für Bibliothekswesennek, amely a javaslatokból összeállít egy ideiglenes programot és azt 1971 júniusáig megküldi a résztvevőknek. A program realizálása ennek alapján kezdődhet meg. A program kiegészítése és végleges elfogadása 1972-ben, a 6. tanácskozáson történik meg.

2. A szocialista országok könyvtártudományi és módszertani központjai kölcsönösen tájékoztassák egymást kutatási terveikről. Amennyire lehetséges, ismertessék meg egymást a témákkal, a módszerekkel, a határidőkkel stb., és egymás között egyeztessék ezeket. Ezenkívül törekedjenek arra, hogy egységes terminológiát találjanak és alkalmazzanak. A koordinálás célja többek között az, hogy az egyes országok eredményei és tapasztalatai egyeztetetőkkel és kicserélhetőkké váljanak.

3. Az információk és anyagok folyamatos cseréjén kívül minden országnak ki kellene dolgoznia és egymás rendelkezésére kellene bocsátania egy olyan jelentést, amely bemutatja az ország könyvtárügyének fejlődését és közli és kommentálja a legfontosabb nemzeti irodalmat, beleértve a törvényes rendelkezéseket is.

4. Az érdekelt országok képviselőinek meg kellene vitatniuk a könyvtárügy tájékoztatási eszközeinek és tájékoztató kiadványainak racionalizálási lehetőségeit, figyelembe véve a Lenin Könyvtár mellett kiépülő könyvtártudományi tájékoztatási és visszakereső rendszer fejlődését. - E feladat elvégzésére ajánlatos munkacsoportot létrehozni, amelyben minden érdekelt ország képviselve lenne; a titkári teendők ellátásával az egyik központot kellene megbizni.

5. A szocialista országoknak az utóbbi években a hálózatfejlesztés és központosítás terén gyűjtött tapasztalataikat egymás között ismertté kellene tenniük, hogy ezeket valamennyi ország hasznosítani tudja.

6. A tanácskozás résztvevői egyetértének a szovjet delegációnak az UNESCO novemberi ülésén elhangzott javaslatával, hogy 1972-t nyilvánítsák "A könyv évének". Ugyancsak helyeslik az UNESCO-nak azt a javaslatát, hogy 1972-ben szimpoziумot rendez "Az olvasás és a könyv szociológiája" témából. Valamennyi ország egyetért abban, hogy lehetőségeinek és a területen elért eredményeinek megfelelően támogatja a szimpoziумot.

7. A résztvevők támogatják a csehszlovák delegációnak azt a szándékát, hogy 1971-ben Prágában nemzetközi konferenciát rendez a könyvtárstatisztika kérdésében. Szükségesnek tartják továbbá a Könyvtárstatisztikai és Szabványosítási Szakbizottság eredményeinek hasznosítását.

8. A résztvevők javasolják, hogy a 4. moszkvai tanácskozás megegyezésének megfelelően ennek a tanácskozásnak a rendezője, az NDK

a) az 5. tanácskozás anyagait és eredményeit hozza nyilvánosságra és küldje meg valamennyi résztvevőnek,

b) kísérelje figyelemmel az ajánlások megvalósítását,

c) a következő tanácskozáson terjesszen elő jelentést

az 5. tanácskozás határozatainak végrehajtásáról.

9. A szocialista országok könyvtártudományi és módszertani központjainak 6. tanácskozását 1972-ben Szófiában tartják. Az előkészítésért, a szervezésért és a lebonyolításért a szófiai "Kiril és Metodij" Nemzeti Könyvtár és Módszertani Osztálya felelős.

A Szófiában tartandó 6. tanácskozást szervező szófiai Kiril és Metodij Nemzeti Könyvtár felkéri a könyvtártudományi és módszertani központokat, hogy a megbeszélésre vonatkozó témajavaslatokat, tárgyalási anyagokat és referátumokat címére 1971 júniusáig juttassák el.

BERECZKY László

Az európai szocialista országok könyvtárépítési és berendezési szakbizottságainak IV. konferenciája

(Budapest, 1970. december 8—13.)

A könyvtárépítési és berendezési kérdések koordinációjával megbízott magyar Könyvtártudományi és Módszertani Központ rendezte a konferenciát, amelyen a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Jugoszláv Szövetségi Szocialista Köztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjetunió vett részt (összesen 23 külföldi és 3 magyar küldött). A jugoszláv és a román résztvevők megfigyelőként voltak jelen.

A szocialista országok könyvtárügyében mutatkozó rohamos fejlődés tette szükségessé, hogy könyvtártudományi és módszertani központjaik kicseréljék egymás között tapasztalataikat. A feladatnak hangsúlyt ad az a körülmény, hogy a könyvtárak építésének és berendezésének terén tapasztalható fejlődés némileg elmaradt a könyvtárak igénybevételének általános növekedésétől, a könyvtárügy általános fejlődésétől, ellátottságától.

Bár épület és berendezés tekintetében elvi szempontból nincs különbség "szocialista" és "kapitalista" könyvtár között s a szocialista országok természetesen fel kívánják használni mindazokat az eredményeket, amelyeket a fejlett tőkés országok (elsősorban az USA, NSzK, Nagybritannia és a skandináv országok) eddig elértek, a szocialista viszonyok között kialakult könyvtári rendszerekben nyilvánvalóan sajátos igények is felmerülnek, s ezeket a szocialista országoknak a könyvtárépületek létrehozásában, programjának készítésében is figyelembe kell venniük.